

прийоми «Знаки розділові», «Інтонаційні етюди», «Збери діалог», «Мовлення на цифрах».

Для того, щоб учні **узагальнили і систематизували набуті на уроці знання**, добираю такі прийоми, які передбачають не лише повторення вивченого, а й творче його застосування: «Сенкан», «Хокку», «Діамант», «Складання шпаргалки», «Рецепт приготування героя», «Створи паспорт».

Важливим етапом уроку є **рефлексія**, мета якої полягає в тому, щоб учні згадали, виявили й усвідомили основні компоненти діяльності. Як засвідчує досвід, важливим у ефективності рефлексії є різноманітність її форм і прийомів, зокрема найбільш популярними є прийоми «Рюкзак», «Продовж думку», «Пальчики», «Кольоровий індекс», «Интерв'ю», «Від А до Я».

Питання інтелектуально-творчих умінь учнів на уроках у початкових класах є не лише актуальним, а й перспективним як для розвитку учнів, так і для власної педагогічної діяльності. Драмогерменевтика – технологія нова, а тому потребує дослідження, аналізу, конкретних практичних рекомендацій. Обґрунтування теоретико-методологічних засад дра-

могерменевтики та власний досвід викладання дали змогу розробити технологію досвіду, на конкретних прикладах показати її практичне застосування.

Апробація досвіду засвідчила позитивну динаміку розвитку інтелектуально-творчих умінь молодших школярів, формування діяльної особистості, здатної успішно оволодівати предметними та ключовими компетентностями, а також досягати успіхів у соціумі.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Нечипоренко К. Розвиток інтелектуально-творчих умінь учнів у навчально-виховному процесі початкової школи / К. Нечипоренко // Початкова школа. – 2012. – № 11. – С. 55–57.

2. Букатов В. М. Я иду на урок. Хрестоматия игровых приемов обучения : книга для учителя / В. М. Букатов, А. П. Ершова. – М. : Первое сентября, 2002. – 224 с.

Дата надходження до редакції: 10.03.2016 р.

УДК 373.2.03:796

Оксана ГОРОДЕЦЬКА,

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри методики викладання

навчальних предметів та освітнього менеджменту

Тернопільського обласного комунального ІППО

## ЛІНГВОПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті окреслено основні психофізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, що безпосередньо впливають на ефективність навчально-виховного процесу. Подано основні критерії професіоналізму вчителя іноземної мови початкової школи. Проаналізовано психологічні передумови раннього оволодіння іноземною мовою. Обґрунтовано необхідність використання інноваційних методів навчання на уроках із метою формування пізнавальної активності учнів.

**Ключові слова:** навчально-виховний процес, раннє оволодіння іноземною мовою, лінгвопсихологічні основи навчання іноземної мови, інноваційні методи навчання, пізнавальна активність учнів, професіоналізм учителя іноземної мови початкової школи.

В статье очерчены основные психофизиологические особенности детей младшего школьного возраста, которые непосредственно влияют на эффективность учебно-воспитательного процесса. Поданы основные критерии профессионализма учителя иностранного языка начальной школы. Проанализированы психологические предпосылки раннего овладения иностранным языком. Обосно-

вана необходимость использования инновационных методов учебы на уроках с целью формирования познавательной активности учеников.

**Ключевые слова:** учебно-воспитательный процесс, раннее овладение иностранным языком, лингвопсихологические основы обучения иностранного языка, инновационные методы учебы, познавательная активность учеников, профессионализм учителя иностранного языка начальной школы.

In the article basic psychofiziological features of children of midchildhood, that directly influence on efficiency educational-educate to the process are outlined. The basic criteria of professionalism of teacher of foreign language of initial school are given. Psychological pre-conditions of early capture are analysed by a foreign language. Grounded a necessity of the use of innovative methods of studies is on lessons with the purpose of forming of cognitive activity of students.

**Key words:** educational-educate process, early capture by a foreign language, linvopsikhologichni bases of studies of foreign language, innovative methods of studies, cognitive activity of students, professionalism of teacher of foreign language of initial school.

**Поставка проблеми.** У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначається, що одним з основних та перспективних завдань розвитку освіти є створення умов для вивчення іноземних мов [7, с. 4].

У початковій школі навчання іноземної мови базується на використанні гри, застосуванні наочності та інструментальному навчанні. У Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти наголошується, що вивчення першої іноземної мови (FL1) починається в початковій школі з наголосом на базовій усній комунікації і чітко визначеному заздалегідь лінгвістичному змісті (з метою реалізації основ базового лінгвістичного компонента, передусім фонетичного і синтаксичного аспектів, з одночасним запровадженням у класі елементарного діалогічного спілкування) [4].

Різні компетенції учня тісно пов'язані з індивідуальними характеристиками його когнітивної, афективної та лінгвістичної природи, які повинні враховуватися при визначенні потенційної складності завдання, поставленого перед конкретним учнем [4]. Саме тому в процесі навчання іноземної мови необхідно враховувати особливості психофізіологічних характеристик учнів.

У Державному стандарті початкової загальної освіти визначено мету вивчення іноземної мови: формування в учнів комунікативної компетентності з урахуванням комунікативних умінь, сформованих на основі мовних знань і навичок, оволодіння вміннями та навичками спілкуватися в усній і письмовій формах з урахуванням мотивів, цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях [6].

**Аналіз наукових досліджень та публікацій.** У дослідженнях С. Молоткової, Г. Молоткової, О. Сотникової аналізується психологічний портрет сучасного учня [3, с. 15-16]. О. Назаренко розкриває особливості дітей шестирічного віку та акцентує увагу на мимовільній пам'яті дітей [3, с. 17].

На думку Г. Хруст успішне навчання дітей молодшого шкільного віку неможливе без розвитку позитивної мотивації шляхом пізнання навколишнього світу [3, с. 19]. У дослідженнях відомих психологів О. Киричука, Г. Костюка, В. Войтко та інших пізнавальна активність розглядається не тільки як засіб оволодіння знаннями, вміннями та навичками, а й як найбільш дієвий чинник розумового розвитку школярів [5].

С. Гунько, Л. Гусак, З. Лещенко досліджували психологічні основи навчання іноземної мови [2], А. Басіна висвітлила індивідуальні особливості учнів, які сприяють опануванню іноземної мови, та основні критерії професіоналізму вчителя [1, с. 15].

**Мета статті** – науково обґрунтувати необхідність урахування лінгвопсихологічних основ раннього навчання іноземної мови для активізації на уроках навчально-пізнавальної діяльності учнів молодших класів.

Виходячи із мети дослідження, визначено **завдання дослідження:** вивчити теоретичні основи проблеми; проаналізувати лінгвопсихологічні передумови раннього оволодіння іноземною мовою; охарактеризувати засоби та методи, що використовуються для формування навчально-пізнавальної активності молодших школярів відповідно до сучасних завдань розвитку пізнавальних інтересів

і вікових особливостей учнів початкових класів; окреслити основні критерії професіоналізму вчителя іноземної мови початкової школи; з'ясувати реальний стан дослідження лінгвопсихологічних умов раннього навчання іноземної мови.

**Виклад основного матеріалу.** Важливим чинником, що сприяє ефективності навчання іноземної мови, є необхідність урахування індивідуальних психофізіологічних особливостей учнів, їх схильності до різних стилів навчання та вміння вчителя моделювати навчальний процес відповідно до сучасних вимог педагогічної науки і практики. Учителю необхідно аналізувати навчальні проблеми та досягнення учнів, бути уважним до своїх вихованців, більше дізнаватися про їхні індивідуальні особливості та враховувати це під час вибору педагогічних засобів, методів і прийомів з метою ефективного опанування дітьми іноземної мови [1, с. 10].

Дітям притаманні різні види сприйняття навчального матеріалу, якими вони наділені від природи. За провідним аналізатором виділяють такі види сприйняття, як зорове, слухове, тактильне, кінестетичне, нюхове і смакове.

Також наявні індивідуальні види сприйняття, які допомагають кращому опануванню навчального матеріалу:

- емоційне (діти краще сприймають навчальний матеріал, коли мають можливість перевтілитися в якогось героя);
- музичне, тісно пов'язане зі слуховим (учні швидше засвоюють навчальний матеріал завдяки музичному супроводу у вигляді пісень, римівок);
- просторове (учні набувають знань, умінь і навичок при взаємодії з навколишнім середовищем);
- міжособистісне або соціальне (діти краще навчаються в групі, у співпраці з іншими учнями, а не індивідуально);
- кінестетичне (діти отримують міцніші знання, коли мають можливість рухатися, гратися, експериментувати) тощо [1, с. 11].

Цілеспрямований вплив на розвиток одного виду сприйняття, як правило, дає поштовх для розвитку інших його видів. Учитель під час вибору завдань та прийомів роботи має впливати на всі притаманні певній групі види. Це дає змогу активізувати пізнавальну діяльність та досягти найвищого ступеня засвоєння навчального матеріалу кожною дитиною [1, с. 11].

Отже, основні види діяльності, різноманітні форми, методи та засоби слід використовувати на кожному уроці: ігри; казки та оповідання; пісні та вірші; яскрава, красива та правильно підібрана наочність (малюнки, схеми, mind-maps, таблиці, іграшки, динамічна наочність та наочність для індивідуального використання та ін.); міміка; жести; картки настрою; демонстрація реальних предметів; імітування; драматизації; рухова діяльність; аудіо та відео; ТЗН та інноваційні технології тощо.

Під час навчання дітей молодшого шкільного віку необхідно враховувати їх психофізіологічні особливості: підвищену емоційність; слабку увагу та низький рівень її зосередження, орієнтування на подразник; імпульсивність та реактивність; недостатній рівень розвитку операцій планування, узагальнення, систематизації тощо [6, с. 17].

*Основні вікові особливості дітей молодшого шкільного віку:*

**Фізичні:** дитина постійно кудись поспішає, швидкість руху є особливістю молодших школярів; голосно реагує на події, часто не може себе стримати; часто хворіє та легко втомлюється; полюбляє гуляти на свіжому повітрі тощо.

**Соціальні:** дитина прагне бути першою; радіє похвалі або заохоченню; болісно сприймає невдачі; любить гратися, імітувати, уявляти; навчається різноманітними шляхами: придивляючись, слухаючи, співаючи, імітуючи, граючись тощо; полюбляє сюрпризи.

**Мовні:** промовляє рідною мовою те, що робить; може досить чітко імітувати звуки, які чує, а також інтонації дорослих; полюбляє повторювати те, що чує; зосереджується лише на короткий час, потребує різноманітності тощо.

**Пізнавальні:** полюбляє ставити запитання; їй подобається розфарбовувати, клеїти, вирізати, майструвати; виявляє інтерес до нових ідей, ігор, набуття знань, умінь і навичок тощо [6, с. 19-20].

Головне завдання на початковому етапі – розвивати позитивну мотивацію до вивчення іноземної мови шляхом пізнання навколишнього світу.

Для подолання складнощів та активізації навчально-пізнавальної діяльності при навчанні іноземної мови в початковій школі слід урахувати:

- здатність дітей запам'ятовувати ще неусвідомлену інформацію;
- пріоритетну роль гри у процесі пізнавальної діяльності;
- бажання учнів копіювати та наслідувати;
- перевагу в дітей молодшого шкільного віку мимовільної пам'яті;
- використання наочності як ефективного засобу мотивації та прищеплення інтересу до навчального матеріалу;
- вияв дітьми природної зацікавленості та бажання навчатися;
- надзвичайно високу потребу учнів у спілкуванні;
- відкритість та відсутність бар'єрів;
- потребу дітей в індивідуальній увазі та заохоченні;
- нестійку увагу та невисоку тривалість процесу отримання знань;
- природну емоційність дітей молодшого шкільного віку;
- високу фотографічність дитячої пам'яті до зовнішньо привабливих предметів та ін. [1, с. 7-9].

Надзвичайно важливо для успішного навчання дітей є оволодіння вчителем знаннями про психологічні та фізіологічні особливості учнів молодших класів, особливо шестирічних. Роль учителя є особливою, адже саме педагог створює атмосферу довіри, взаємодопомоги та взаємоповаги. Тому необхідно звертати увагу на професійну педагогічну та психологічну підготовку вчителя іноземної мови.

*Професіоналізм учителя визначається такими основними критеріями:*

- 1) здатність до аналізу ситуації, вибору необхідних поведінкових ролей;
- 2) володіння теоретичними знаннями та практичними вміннями їх використовувати;
- 3) уміння створити атмосферу, що активізує навчально-пізнавальну діяльність учнів при вивченні іноземної мови;

4) здатність до застосування певних моделей поведінки в конкретній ситуації;

5) розуміння чинників, що ефективно впливають на мотивацію учнів до вивчення іноземної мови;

6) опанування знаннями у вищій школі, які дозволять реалізуватися у професійному сенсі [1, с. 15].

На ефективність навчання значний вплив також мають особистісні риси вчителя: зовнішність, манера одягатися, мова, темперамент, доброзичливість, ширість, чуйність, увага, любов до дітей, терпіння, толерантність до учнів та колег.

**Висновки.** У сучасних соціально-економічних умовах та в період входження України до європейського освітнього простору надзвичайно важливого значення набуває досконале знання іноземної мови. Проблема вивчення на ранньому етапі стає особливо актуальною. Пріоритетом у її вирішенні є орієнтація на комунікативно зорієнтоване навчання дітей іншомовного спілкування та психологічні основи раннього навчання, а також пошук таких видів, методів та форм діяльності, які були б ефективним інструментом формування пізнавальної активності учнів.

Ураховуючи роль англійської мови як мови міжнародного спілкування, з метою сприяння її вивченню для розширення доступу громадян до світових економічних, соціальних, освітніх і культурних можливостей, які відкриває знання та використання англійської мови, забезпечення інтеграції України до європейського політичного, економічного і науково-освітнього простору 2016 рік оголошено Роком англійської мови в Україні [8].

**Перспективи подальших розвідок.** Уся система шкільної освіти в галузі іноземної мови покликана формувати в учнів уміння іншомовного спілкування, що сприяє інтеграції українського суспільства до світової спільноти. Тому в подальшому є необхідність дослідження психофізіологічних факторів успішності навчання іноземної мови учнів початкової школи.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Басіна А. Методика викладання іноземної мови в початковій школі / А. Басіна. – К. : Шк. світ, 2007. – 128 с.
2. Гунько С. Граючись учимось. Англійська мова: програма та методичні рекомендації / С. Гунько, З. Лещенко та ін. – К. : Редакції газет із дошкільної та початкової освіти, 2013. – 88 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
3. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]: затверджений Кабінетом Міністрів України (Постанова від 20.04.2011 № 462). – Режим доступу : <http://leader.cit.zp.ua/files/>.
4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Відділ сучасних мов. Страсбург. – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с.
5. Малихіна О. В. Особливості мотивації учіння дітей молодшого шкільного віку / О. В. Малихіна // Початкова школа. – 2002. – № 7. – С. 51–52.
6. Методичні поради. Початкова школа: англійська мова / упор. Т. Михайленко. – К. : Редакції газет гуманітарного циклу, 2014. – 96 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).

7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: схвалена Указом Президента України від 25.06.2013 № 344/2013). – Режим доступу : [http://leader.ciit.zp.ua/files/.../pr\\_rosy\\_osv.doc](http://leader.ciit.zp.ua/files/.../pr_rosy_osv.doc).

8. Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 16.11.2015 № 641/2015). – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560>.

Дата надходження до редакції: 10.03.2016 р.

УДК 372.4:37.014:37.0

Олеся ГУЛЬКО,  
кандидат філософських наук,  
старший викладач кафедри теорії  
та методик початкової та дошкільної освіти  
Хмельницького ІІПО

## ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН У ЗМІСТІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

*У статті здійснено філософський аналіз основних напрямків модернізації сучасного освітнього простору. Визначено зміни в змісті початкової освіти в контексті сучасної наукової думки та чинних освітніх документів.*

**Ключові слова:** модернізація, зміст освіти, міждисциплінарний та трансдисциплінарний підходи, практизація навчального процесу.

*В статті здійснено філософський аналіз основних напрямків модернізації сучасного освітнього простору. Визначено зміни в змісті початкової освіти в контексті сучасної наукової думки та чинних освітніх документів.*

**Ключевые слова:** модернизация, содержание образования, междисциплинарный и трансдисциплинарный подходы, практика учебного процесса.

*It was done philosophical analysis of the main directions of modernization of the modern educational space. It was determined the changes in the content of primary education in the context of modern scientific thought and existing educational documents.*

**Key words:** modernization, the content of education, interdisciplinary and trans disciplinary approach, pragmatization of the educational process.

**Постановка проблеми.** Реалії сучасного світу означені швидкими та стрімкими змінами, що внесли дисонанс у процес суспільного розвитку та буття людини, позбавивши її чітко визначених орієнтирів та пріоритетів. Стрімких обертів набуває ситуація невизначеності, непрогнозованості, сповнена тривожними прогнозами, небезпечними ризиками, масштабними кризовими явищами тощо, які зруйнували не лише структури світового порядку, а й логіку їх існування. Сучасні соціокультурні передумови презентують низку викликів перед людиною та створеними нею соціальними інститутами, зокрема освітою. На освіту покладається не лише завдання відшукати адекватні відповіді на цивілізаційні

виклики епохи, а й окреслити подальші орієнтири їх розвитку. Ця обставина зумовлює необхідність рефлексії сутності освіти, розуміння того, що вона може запропонувати в майбутньому з погляду подальшого цивілізаційного поступу людства.

Однією із відповідей на означені соціокультурні виклики є модернізація змісту освіти, приведення її у відповідність до найновіших досягнень сучасної науки, культури і соціальної практики, створюючи адаптивне середовище для становлення та розвитку сучасної особистості, не залишаючи за межами швидкозмінного, динамічного світу. Адже, за словами В. Андрущенко, «модернізація сьогодні є своєрідним стилем і типом буття європейського соціуму. Цей процес охоплює всі підрозділи соціального організму. Не є винятком і сфера освіти. Незважаючи на труднощі й певні соціальні проблеми, тимчасові відступи від завойованих позицій, горизонт перетворень в економіці, політиці та соціокультурній сфері висвітлюється дедалі помітнішими досягненнями. Європейська освіта перебуває в стані модернізації. До цієї самої стадії входить і освіта України» [1, с. 683].

**Аналіз наукових досліджень і публікацій** засвідчив актуальність проблеми модернізації змісту освіти. Так, означеній проблематиці присвячено праці В. Андрущенко, І. Беха, М. Бойченка, Г. Васяновича, В. Воронкової, С. Ганаби, О. Гомілко, Л. Горбунової, А. Гуменюк, Р. Гуревича, І. Добронравової, Н. Зглінської, І. Зязюна, Г. Кедровича, В. Кізіми, С. Клепка, І. Колеснікової, Н. Кочубей, С. Кримського, В. Кременя, М. Култаєвої, В. Лугового, В. Лутая, М. Михальченка, О. Цимбалару, Л. Панченко, О. Пометун, І. Предборської, О. Савченко, Н. Савчук, Л. Сохань, І. Степаненко, С. Шевцової, О. Щербака та ін.

**Метою статті** є філософський аналіз основних напрямків модернізації сучасного освітнього простору та початкової ланки освіти зокрема.

**Виклад основного матеріалу.** В контексті сучасної наукової думки основними напрямками модернізації змісту освіти варто назвати: впрова-